

Sygn. akt II KK 14/22

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 sierpnia 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

Prezes SN Michał Laskowski (przewodniczący)

SSN Rafał Malarski

SSN Zbigniew Puskarski (sprawozdawca)

Protokolant Danuta Bratkrajc

przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Grzegorza Krysmanna
w sprawie **S. K.**

skazanego z art. 209 § 1 k.k. i in.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 24 sierpnia 2022 r.,

kasacji, wniesionej przez Prokuratora Generalnego na korzyść

od wyroku nakazowego Sądu Rejonowego w R.

z dnia 16 września 2020 r., sygn. akt II K [...],

**uchyła zaskarżony wyrok nakazowy i przekazuje sprawę do
ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w R.**

UZASADNIENIE

W Sądzie Rejonowym w R. zarejestrowano dwie sprawy S. K. o sygnaturach akt II K [X.] i II K [...], dotyczące uchylania się tego oskarżonego od alimentacji.

Sąd Rejonowy w R. wyrokiem nakazowym z dnia 16 września 2020 r.,

sygn. akt II K [...], uznał oskarżonego S. K. za winnego tego, że w okresie od 18 kwietnia 2019 r. do 4 lipca 2020 r. w R. uchylał się od wykonania obowiązku alimentacyjnego na rzecz dzieci: A., D. i W. rodzeństwa K., orzeczonego orzeczeniem Sądu Rejonowego w R. z dnia 14 października 2008 r., sygn. akt III RC [...], a następnie określonego co do wysokości po 230 zł miesięcznie na rzecz każdego z nich orzeczeniem Sądu Rejonowego w R. z dnia 16 maja 2013 r., sygn. akt III RC [...], wskutek czego naraził ich na niemożność zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych i spowodował powstanie zaległości stanowiących równowartość co najmniej trzech świadczeń okresowych, tj. czynu z art. 209 § 1 a k.k. w zw. z art. 209 § 1 k.k. i za to wymierzył mu karę 10 miesięcy ograniczenia wolności z obowiązkiem wykonywania nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne w wymiarze 24 godzin w stosunku miesięcznym. Na podstawie art. 34 § 3 k.k. w zw. z art. 72 § 1 pkt 3 k.k. zobowiązał oskarżonego do wykonywania ciążącego na nim obowiązku łóżenia na utrzymanie dzieci: A., D. i W. rodzeństwa K.. Zwolnił oskarżonego od obowiązku uiszczenia kosztów sądowych.

Wobec obowiązku doręczenia jego odpisu przedstawicielowi ustawowemu reprezentującemu małoletnich pokrzywdzonych wyrok ten, niezaskarżony przez żadną ze stron, uprawomocnił się z dniem 15 lipca 2021 r. (na oryginale wyroku znajduje się też nieanulowana adnotacja, wskazująca na datę jego prawomocności 2 października 2020 r. – k. 75 odw.). Następnie postanowieniem z dnia 29 września 2021 r. Sąd sprostował zaistniałą w wyroku oczywistą omyłkę pisarską w ten sposób, że w miejsce nieprawidłowego imienia jednego z pokrzywdzonych „A.” wpisał imię „A.”.

Po wydaniu powyższego wyroku nakazowego, Sąd Rejonowy w R. w dniu 9 listopada 2020 r. wydał wyrok w sprawie II K [...], którym uznał oskarżonego S. K. za winnego tego, że w okresie od 18 kwietnia 2019 r. do 16 listopada 2019 r. w R. uchylał się od wykonania obowiązku alimentacyjnego na rzecz dzieci: D., A. i W. rodzeństwa K., określonego co do wysokości po 230 zł wyrokiem Sądu Rejonowego w R. z dnia 16 maja 2013 r., sygn. akt III RC [...], gdzie łączna wysokość powstałych wskutek tego zaległości stanowi równowartość co najmniej trzech świadczeń okresowych, czym naraził (osoby uprawnione – w wyroku te słowa pominięto) na niemożność zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych, tj.

czynu z art. 209 § 1a k.k. w zw. z art. 209 § 1 k.k. i za to wymierzył mu karę roku ograniczenia wolności z obowiązkiem wykonywania nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne w wymiarze 24 godzin w stosunku miesięcznym. Na podstawie art. 34 § 3 k.k. w zw. z art. 72 § 1 pkt 3 k.k. zobowiązał oskarżonego do systematycznego łóżenia na utrzymanie małoletnich: D., A. i W. rodzeństwa K.. Zwolnił oskarżonego od zapłaty na rzecz Skarbu Państwa kosztów sądowych.

Kasację od prawomocnego wyroku nakazowego Sądu Rejonowego w R. z dnia 16 września 2020 r., sygn. akt II K [...], wniósł Prokurator Generalny. Na podstawie art. 521 § 1 k.p.k. zaskarżył wyrok w całości na korzyść skazanego S. K., zarzucając „rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie przepisów prawa procesowego, tj. art. 500 § 1 i 3 k.p.k., polegające na wydaniu wobec S. K., w dniu 16 września 2020 r., prawomocnego z dniem 15 lipca 2021 r., wyroku w postępowaniu nakazowym, mimo iż okoliczności popełnienia opisanego w akcie oskarżenia czynu z art. 209 § 1a k.k. i wina oskarżonego, w świetle całokształtu zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego budziły wątpliwości w odniesieniu do czasu popełnienia przez oskarżonego czynu zabronionego, co w efekcie z rażącym naruszeniem również art. 504 § 1 pkt 4 k.p.k. doprowadziło do skazania S. K. za przestępstwo z art. 209 § 1a k.k. w zw. z art. 209 § 1 k.k., popełnione w okresie od 18 kwietnia 2019 r. do 4 lipca 2020 r., podczas gdy za ten sam występki na szkodę tych samych pokrzywdzonych, popełniony w okresie od 18 kwietnia 2019 r. do 16 listopada 2019 r., oskarżony został już skazany wyrokiem Sądu Rejonowego w R. o sygn. akt II K [X.] z dnia 9 listopada 2020 r., który uprawomocnił się wcześniej, bo w dniu 16 listopada 2020 r.”

Podnosząc ten zarzut, Prokurator Generalny wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku nakazowego i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu w R. do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja zasługiwała na uwzględnienie. Niezależnie od tego stwierdzenia nasuwa się uwaga, że niezrozumiały jest brak orientacji, zarówno w Prokuraturze Rejonowej w R., jak i w Sądzie Rejonowym w R. (jego Wydziale Karnym), że w zbliżonym czasie są prowadzone różne postępowania wobec tej samej osoby uchylającej się od wykonywania obowiązku alimentacyjnego na rzecz trojga swoich

dzieci. Skutkiem tego było wydanie w odstępie niespełna dwóch miesięcy (16 września – 9 listopada 2020 r.) dwóch wyroków skazujących S. K. za czyny z art. 209 § 1a k.k. w zw. z art. 209 § 1 k.k. popełnione na szkodę tych samych małoletnich pokrzywdzonych, przy czym okres jego przestępnego zachowania ustalony wyrokiem o sygn. II K [X.] (od 18 kwietnia 2019 r. do 16 listopada 2019 r.) w całości zawierał się we wcześniej wydanym wyroku o sygn. II K [...]. W istniejących realiach procesowych nie prowadziło to do zaistnienia bezwzględnej przyczyny odwoławczej określonej w art. 439 § 1 pkt 8 k.p.k. (w dacie wydania wyroku o sygn. II K [X.] nie był prawomocny wyrok wydany w sprawie II K [...]), jednak nie ulega wątpliwości, że doszło do znaczącej nieprawidłowości, polegającej na dwukrotnym skazaniu oskarżonego za uchylanie się w tym samym czasie od wykonania obowiązku alimentacyjnego wobec tych samych uprawnionych osób. Gdyby dostrzeżono, że S. K. ma w toku dwie sprawy karne, postąpieniem rozsądnym ze strony Sądu Rejonowego w R. byłoby powstrzymanie się od wydania wyroku w dniu 9 listopada 2020 r., z uwagi na treść wyroku z dnia 16 września 2020 r. Kwestią do rozważenia pozostałoby, czy w grę wchodzi umorzenie postępowania na podstawie art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k., zaś gdyby odrzucono tę możliwość wobec uznania, że jednak postępowaniem wcześniej wszczętym było to prowadzone w sprawie II K [X.], ewentualnie zawieszenie postępowania w tej sprawie do czasu uprawomocnienia się wyroku wydanego w sprawie II K [...] i następnie umorzenie postępowania. Można więc stwierdzić, że były podstawy do zaskarżenia kasacją również wyroku w sprawie II K [X.], skoro wydając go, Sąd Rejonowy w R. nie respektował faktu, że wskazany w nim okres niealimentacji w całości zawiera się w okresie, o którym jest mowa we wcześniej wydanym wyroku w sprawie II K [...].

Jak wcześniej nadmieniono, zaskarżony kasacją wyrok został wydany w dniu 16 września 2020 r., zatem nasuwa zastrzeżenia redakcja zarzutu, gdy wskazuje, że wyrok ten jest wadliwy m.in. z tego powodu, iż „za ten sam występki na szkodę tych samych pokrzywdzonych, popełniony w okresie od 18 kwietnia 2019 r. do 16 listopada 2019 r., oskarżony został już (podkr. SN) skazany wyrokiem Sądu Rejonowego w R. o sygn. akt II K [X.] z dnia 9 listopada 2020 r., który uprawomocnił się wcześniej, bo w dniu 16 listopada 2020 r.” Wszak w dacie wyrokowania w

sprawie II K [...] nie istniał wyrok z dnia 9 listopada 2020 r. wydany w sprawie II K [X.], nadto skazanie za „ten sam występki” miałoby miejsce, gdyby w obu sprawach przypisano oskarżonemu uchylanie się od alimentacji w takim samym okresie. Tymczasem okres ten w sprawie II K [...] był o ponad 7 miesięcy dłuższy niż okres wskazany w sprawie II K [X.]. Podobnie nie było zasadne wskazanie jako naruszonego przez Sąd orzekający art. 504 § 1 pkt 4 k.p.k. Przepis ten stanowi, że wyrok nakazowy powinien zawierać „dokładne określenie czynu przypisanego przez sąd oskarżonemu, ze wskazaniem zastosowanych przepisów ustawy karnej”, zaś ogląd zaskarżonego wyroku każe uznać, że spełnia on te wymogi. Popada przy tym w sprzeczność Skarżący, gdy wskazuje, że „Sąd *meriti* nie dopełnił ustawowego obowiązku wszechstronnej weryfikacji okoliczności sprawy i w efekcie zaniechania poczynienia prawidłowych ustaleń w przedmiocie całej faktycznej i prawnej sytuacji oskarżonego, nieprawidłowo ustalił okres niealimentacji, za jaki S. K. mógł zostać pociągnięty do odpowiedzialności karnej”, a zarazem przyznaje, że „zarzut ten nie może co prawda zostać sformułowany w odniesieniu do opisanego powyżej, uprzednio wydanego wobec oskarżonego wyroku w sprawie o występki niealimentacji”, konstatując, iż „w dniu 16 września 2020 r., kiedy Sąd *meriti* wydawał kwestionowane orzeczenie o sygn. akt II K [...], równolegle prowadzone przeciwko S. K., o czyn z art. 209 § 1a k.k. w zw. z art. 209 § 1 k.k., postępowanie karne Sądu Rejonowego w R. o sygn. akt II K [X.] nie zostało jeszcze zakończone, albowiem wyrok w tej sprawie został wydany dopiero w dniu 9 listopada 2020 r.” Ta sekwencja czasowa nie jest jednak konsekwentnie brana pod uwagę przez Skarżącego, skoro w innej części uzasadnienia kasacji wskazał, że „z zestawienia okresów występki niealimentacji, przypisanych oskarżonemu na mocy orzeczeń Sądu Rejonowego w R. o sygn. akt: II K [X.] i II K [...] wynika wprost, że zaskarżony kasacją wyrok nakazowy ustalił czas popełnienia przez oskarżonego występków z art. 209 § 1a k.k. tak, że w zdecydowanej części pokrywał się on ze skazaniem w sprawie o sygn. akt II K [X.] (od 18 kwietnia 2019 r. do 16 listopada 2019 r.), a nadto wykraczał poza ten okres (od 17 listopada 2019 r. do 4 lipca 2020 r.)”, co miało świadczyć o rażącej obrazie art. 504 § 1 pkt 4 k.p.k. Z kolei akcentowany w apelacji fakt, że wyrok wydany w sprawie II K [X.] wcześniej stał się prawomocny, nie świadczy o naruszeniu prawa przez Sąd orzekający w sprawie II K [...], zaś zarzut

„zaniechania poczynienia prawidłowych ustaleń w przedmiocie całej faktycznej i prawnej sytuacji oskarżonego” w pierwszej kolejności należałoby postawić Sądowi procedującemu w sprawie II K [X.].

Ma jednak skarżący rację, gdy podniósł rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie przepisów prawa procesowego, mianowicie art. 500 § 1 i 3 k.p.k., i w tym aspekcie wskazał, że „postępowanie nakazowe jest instytucją prawa karnego procesowego, której stosowanie zastrzeżono do najbardziej oczywistych przypadków, to znaczy takich, w których zebrany materiał dowodowy jest tak jednoznaczny, że nie nasuwa żadnych istotnych zastrzeżeń, tak co do zasadniczych kwestii, jak realizacja przez oskarżonego wszystkich znamion zarzucanego mu czynu, wymienionych w konkretnym przepisie typizującym dane przestępstwo, a także realizacji pozostałych warunków odpowiedzialności karnej, ujętych w części ogólnej kodeksu karnego”. Pochopnie bowiem Sąd *a quo* przyjął, że w przedmiotowej sprawie istnieją warunki do wydania wyroku nakazowego oraz że na podstawie zebranych dowodów można uznać, bez przeprowadzenia rozprawy, iż okoliczności czynu i wina oskarżonego nie budzą wątpliwości. Jest oczywiste, że „uchylanie się od obowiązku łożenia na utrzymanie osoby uprawnionej do alimentacji – w ujęciu art. 209 § 1 k.k. – zachodzi wtedy, gdy zobowiązany, mając obiektywną możliwość wykonania tego obowiązku, nie dopełnia go ze złej woli” (cytat z kasacji). Wobec tego Sąd powinien rozważyć, w jaki sposób na możliwość skazania rzutuje okoliczność, że S. K. w okresie od 31 października 2019 r. do 21 stycznia 2020 r. miał status bezrobotnego bez prawa do zasiłku (informacja Powiatowego Urzędu Pracy w R. - k. 30 akt sprawy II K [...]) oraz że w styczniu i lutym 2020 r. przyznano mu zasiłek okresowy z powodu bezrobocia oraz zasiłek celowy na zakup żywności (zaświadczenie Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w R. – k. 7). Skłaniało to do zbadania, czy w okresie objętym zarzutem oskarżony miał, jeśli tak – czy nieprzerwanie, obiektywną możliwość łożenia na utrzymanie dzieci, zwłaszcza że w trakcie przesłuchania w postępowaniu przygotowawczym nie odniósł się on do swoich możliwości zarobkowych, oświadczając, że wyjaśnienia złoży w postępowaniu sądowym (k. 56-57). Zastosowany przez Sąd nakazowy tryb postępowania nie dawał możliwości poczynienia rzetelnych ustaleń w tym zakresie, które przecież rzutują na ocenę

zasadności oskarżenia, a w razie zredukowania wskazanego przez oskarżyciela okresu niealimentacji, na ocenę społecznej szkodliwości czynu i finalnie na wymiar kary.

Z tych względów, zgodnie z wnioskiem kasacji, Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w R.. Sąd ten uwzględni uwagi poczynione w niniejszym uzasadnieniu, w szczególności wyda wyrok po przeprowadzeniu rozprawy, w trakcie której m.in. wyjaśni, czy w okresie objętym zarzutem oskarżony miał możliwości wywiązywania się z obowiązku alimentacyjnego, jak też będzie miał w polu widzenia, że S. K. jest prawomocnie skazany za przestępstwo z art. 209 § 1a k.k. w zw. z art. 209 § 1 k.k. popełnione w okresie od 18 kwietnia 2019 r. do 16 listopada 2019 r.

[as]